

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 28. avgust 2024

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Identiteta in kultura

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ materialne	
	1	♦ etnocentrizem	
	1	♦ protikulturi	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ Človekovo vključevanje v kulturne okvire neke družbe.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ vrednote	
	2	♦ Vrednote so sistem idej, prepričanj o tem, kaj je dobro, pravilno, zaželeno, vredno. Uporabljajo se kot merila za presojanje dogajanj in ljudi z vidika tistega, kar pojmujemo kot dobro in moralno.	Za celovit odgovor 2 točki, za nepopolnega 1 točka.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	3	tri od: ♦ sporazumevalna ♦ identifikacijska ♦ povezovalna ♦ ločevanje/razmejevanje ene skupine od druge	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ Konkretna navedba, da posamezna kulturna/religijska skupina ne uživa kake hrane.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ difuzija kulture	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	tri od: ♦ skupna zgodovinska usoda ♦ posebna religiozna prepričanja ♦ posebni interesi (hobiji) ♦ glasbeni okus ♦ medmrežne povezave ♦ starost oz. mladost ...	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	dve od: ♦ zapor ♦ psihiatrična bolnišnica ♦ rehabilitacijski zavod ♦ center (komuna) za odvajanje ...	Za dve pravilni rešitvi 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	3	tri od: ♦ v resocializacijo je posameznik prisiljen ♦ družba zavrača resocializirane osebe ♦ resocializirajo se odrasle osebe, ki imajo globoko ukoreninjene vzorce vedenja ♦ resocializacijsko okolje je neustrezno ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	dve od: ♦ družina se ne uveljavlja več kot vzgojna institucija z brezpogojno starševsko avtoriteto ♦ v odnosih med starši in otroki je mogoče prepoznati medgeneracijsko sodelovanje ♦ dopuščanje osebne avtonomije družinskih članov (tudi otrok) ...	

2. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	2	♦ Primarna družbena skupina: osebni/intimni in razmeroma dolgotrajni medsebojni odnosi, razmeroma manjše število članov/članic.	
	2	♦ Družbena institucija: opravlja pomembne funkcije za posameznika/posameznico in družbo, za njen obstoj, nadaljevanje, stabilnost (npr. biološka reprodukcija, socializacija, ekonomska funkcija).	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ Družina prokreacije: družina, v kateri ima oseba vlogo starša.	
	1	♦ Družina orientacije: družina, v kateri ima oseba vlogo otroka.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	♦ jedrne, razširjene, reorganizirane	Za tri pravilno navedene tipe 2 točki, za dva 1 točka.
	2	ena od: ♦ jedrne: oba starša in otroci, enostarševske in posvojitejske ali adoptivne družine ♦ razširjene: tri- in večgeneracijske družine, sorodniške družine, poligamne družine ♦ reorganizirane: ponovno vzpostavljene družine, v katerih ima eden od staršev socialno in ne biološke roditeljske vloge, dopolnjene družine, komunske oblike družinskega bivanja, reorganizirane družine istospolnih partnerjev	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	3	tri od: ♦ kritične so do tradicionalne delitve vlog in funkcij glede na spol ♦ ne nasprotujejo družini, ampak se zavzemajo za sorazmerno in pravičnejšo delitev družinskega dela ♦ opozarjajo na pomen neplačanega gospodinjanskega dela ♦ poudarjajo, da ima družina osrednjo vlogo pri ohranjanju patriarhata	Za 3 točke morajo biti v odgovor vključeni trije elementi. Za pomanjkljiv odgovor ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	3	tri od: ♦ spremenjena socialna funkcija zakonske zveze ♦ družbena sprejemljivost razvez ♦ spremenjena pričakovanja ljudi ♦ spremenjen družbeni položaj žensk ♦ zvišan življenjski standard ♦ manjši vpliv sorodstvenih mrež ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	3	tri od: ♦ raznovrstnost družinskih oblik in načinov življenja ♦ povečuje se število enostarševskih družin ♦ povečuje se število reorganiziranih družin ♦ podaljšuje se obdobje prehoda iz družine staršev v lastno družino ♦ podaljšuje se sklepno obdobje družinskega življenjskega poteka ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ endogamija	

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	♦ Versko ravnanje v ožjem smislu so obredi ali rituali. Potekajo v določenem času in vsebujejo vnaprej določene dogodke. Usmerjeni so k odnosu z nadnaravno stvarnostjo.	
	1	♦ maša, praznovanje solsticija ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ Vera v več bogov, antropomorfizem: prenašanje človeških lastnosti na bogove oziroma lastnosti bogov so podobne človeškim.	
	1	ena od: ♦ staroslovanske religije ♦ egipčanska religija ♦ starogrška religija ♦ šintoizem ♦ hinduizem ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Upravičevanje, da sta družbeni red in položaj posameznika v njem izraz božje volje. S tem se ljudje sprijaznijo, zato je to tudi socialno-nadzorna vloga.	
	1	ena od: ♦ upravičevanje kastne ureditve ♦ vladanje po božji volji ♦ združevanje boga in kralja v eni osebi ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ cerkev	
	1	♦ kult	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ V središču niso božanstva, osrednjega pomena je etika, usmerjenost k doseganju moralne in duhovne čistosti človeka. Ukvarjajo se s človeškimi problemi ...	
	1	dve od: ♦ budizem ♦ daoizem ♦ konfucianizem	Za dve pravilni rešitvi 1 točka.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ sekularizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	3	tri od: ♦ priseganje na nezmotljivost svetih besedil in njihovo dobesedno branje ♦ zavračanje religijskega pluralizma ♦ v modernih družbah vidijo veliko negativnih pojavov (potrošništvo, hedonizem ...), zaradi katerih naj bi se te bližale propadu ♦ zavzemanje za vrednote v skladu z vero ♦ religija bi morala postati temelj celotnega družbenega in posameznikovega življenja ...	

4. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ Odklonskost: kršenje katerih koli norm, formalnih, neformalnih.	
	1	♦ Kriminaliteta: dejanja, ki jih kazensko pravo opredeljuje kot kazniva, sankcije so določene vnaprej.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	dve od: ♦ utaja davkov ♦ poslovne goljufije ♦ špekulacije ♦ sprejemanje podkupnin ♦ poneverjanje poslovnih rezultatov ...	Za dve pravilni rešitvi 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	dve od: ♦ žrtve iz različnih razlogov ne prijavijo kaznivih dejanj ♦ neodkrita, nezabeležena, neobravnavana kazniva dejanja ♦ dejanja, ki jih nosilci formalnega družbenega nadzora niso odkrili in obravnavali	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ utrjuje konformnost večine	
	1	♦ večina zavrača kršilce in se sama izogiba odklonskosti	
	1	♦ omogoča družbene spremembe	
	1	♦ družbene spremembe so zaželenne, ker omogočajo družbeni napredek	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ uradni statistični podatki	
	2	♦ uradna policijska statistika o obravnavanih in rešenih primerih ter kaznovanosti storilcev, statistika o številu oseb, ki prestajajo zaporno kazen	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	3	♦ C ♦ D ♦ A ♦ B	Za štiri pravilne rešitve 3 točke, za tri 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ nenehna navzočnost in preglednost vsega, kar se dogaja	
	1	♦ neformalni družbeni nadzor	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ morebitne storilce naj bi misel na kazen odvrnila od kršitev kazenskopравnih norm	
	1	♦ kaznovanje utrjuje konformnost/poveča se družbena integracija	
	1	♦ proces resocializacije storilca	
Skupaj	3		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	♦ Opredelijo družbeno neenakost. ♦ Razpravljajo o spolu in starosti kot dejavniku/ determinanti pripisanega družbenega statusa. ♦ Ugotavljajo dvojnost položaja žensk v modernih družbah: na eni strani njihova emancipacija, na drugi ohranjanje neenakosti. ♦ Predstavijo področja in vzroke, kjer se kaže spolna neenakost. ♦ Predstavijo področja in vzroke, kjer je starost pomemben dejavnik neenakosti.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	♦ Opis okoliščin, ki so pripeljale do nastanka EU Predstavitev vsaj dveh od: – vzpostavitev partnerstva med tradicionalnima nasprotnicama (Francija in Nemčija) – poskus distanciranja Nemčije do lastne nacistične preteklosti – zlom angleškega in francoskega kolonializma in s tem povezana slabitev Anglije in Francije – blokovska razdelitev povojne Evrope ♦ Temeljne institucije EU Predstavitev vsaj treh od: – Svet EU (skupaj z Evropskim parlamentom sprejema zakone in usklajuje politike držav članic) – Evropska komisija (evropska »vlada«) – Evropski parlament (751 evropskih poslancev sprejema zakone) – Sodišče evropskih skupnosti – Računsko sodišče	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	♦ Pojasnijo, zakaj sta medicina in medicinsko osebje (predvsem zdravniško) pomembni instituciji nadzora odklonosti v modernih družbah, kot to dokazuje T. Parsons. ♦ Predstavijo kritične pomisleke ob Parsonsovih ugotovitvah. ♦ Predstavijo Turnerjev pogled na družbeno vlogo medicine: – medicina je nadomestila religijo v družbeni funkciji varuha moralnosti – vendar Turner ni samo kritičen do družbene vloge medicine, ampak poudarja tudi njen pozitivni vliv na kakovost življenja ♦ V povezavi s Turnerjevo analizo vloge medicine vključijo v odgovor tudi pojav medikalizacije.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	♦ Navedba in razlaga funkcij znanosti: – praktična funkcija (razvoj novih tehnologij, vpliv na zasebno življenje, utemeljevanje političnih odločitev) – spoznavna funkcija (sistem znanj o nekem področju) – kulturološka funkcija (vpliv na mišljenje, dožemanje in utrjevanje kulturnih vzorcev). ♦ V razlago vključijo pomen avtonomije znanosti (pomen neodvisnosti od politike in kapitala) in poudarijo družbeno odgovornost znanstvene skupnosti.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	♦ Opredelijo zaposlitev (plačano, družbeno regulirano delo ...). ♦ Ugotavljajo različne oblike zaposlovanja (zaposlitev za nedoločen čas, fleksibilne oblike zaposlovanja, samozaposlitev ...). ♦ Opredelijo pomen zaposlitve (vir dohodka, vpliv na družbeni status, socialne pravice, poklicna/profesionalna identiteta ...). ♦ Opredelijo prosti čas. ♦ Predstavijo ugotovitve Parkerjeve raziskave o neposredni odvisnosti dejavnosti v prostem času od značilnosti in doživljanja zaposlitve. ♦ Predstavijo vzorce preživljanja prostega časa. ♦ Razpravljajo o Parkerjevih ugotovitvah in drugih dejavnikih preživljanja prostega časa.	

Skupno število točk IP 2: 40